

fizjoterapia polska

POLISH JOURNAL OF PHYSIOTHERAPY

OFICJALNE PISMO POLSKIEGO TOWARZYSTWA FIZJOTERAPII

THE OFFICIAL JOURNAL OF THE POLISH SOCIETY OF PHYSIOTHERAPY

NR 4/2018 (18) KWARTALNIK ISSN 1642-0136

**Porównanie efektywności wybranych zabiegów
fizykoterapeutycznych w dolegliwościach
barku u chorych ze zmianami
zwyrodnieniowymi**

**Comparison
of the effectiveness of certain
physical therapy treatments
in shoulder pain in patients
with degenerative lesions**

Ocena wpływu metody integracji sensorycznej na rozwój lateralizacji
Assessment of the impact of sensory integration method on the development of laterality

ZAMÓW PRENUMERATĘ!
SUBSCRIBE!

www.fizjoterapiapolska.pl
prenumerata@fizjoterapiapolska.pl

Dr. Comfort®

APROBATA
AMERYKAŃSKIEGO
MEDYCZNEGO
STOWARZYSZENIA
PODIATRYCZNEGO

WYRÓB
MEDYCZNY

Nowy wymiar wygody dla stóp z problemami

Obuwie profilaktyczno-zdrowotne
o atrakcyjnym wzornictwie
i modnym wyglądzie

**Stabilny, wzmocniony
i wyściełany zapętek**

Zapewnia silniejsze
wsparcie łuku
podłużnego stopy

**Miękki, wyściełany
kołnierz cholewki**

Minimalizuje
podrażnienia

Wyściełany język

Zmniejsza tarcie i ulepsza
dopasowanie

Lekka konstrukcja

Zmniejsza codzienne
zmęczenie

**Antypoślizgowa,
wytrzymała
podeszwa o lekkiej
konstrukcji**

Zwiększa przyczepność,
amortyzuje i odciąża stopy

**Wysoka jakość materiałów - naturalne
skóry, oddychające siatki i Lycra**

Dostosowują się do stopy, utrzymują
je w suchości i zapobiegają przegrzewaniu

**Ochronna przestrzeń
na palce - brak szwów
w rejonie przodostopia**

Minimalizuje możliwość zranień

**Zwiększona
szerokość
i głębokość
w obrębie palców
i przodostopia**

Minimalizuje ucisk
i zapobiega urazom

Trzy
rozmiary
szerokości

Podwyższona
tęgość

Zwiększona
przestrzeń
na palce

WSKAZANIA

• haluksy • wkładki specjalistyczne • palce młotkowate, szponiaste • cukrzyca (stopa cukrzycowa) • reumatoidalne zapalenie stawów
• bóle pięty i podeszwy stopy (zapalenie rozciągniętej podeszwy - ostroga piętowa) • płaskostopie (stopa poprzecznie płaska)
• bóle pleców • wysokie podbicie • praca stojąca • nerwiak Mortona • obrzęk limfatyczny • opatrunki • ortezy i bandaże • obrzęki
• modzele • protezy • odciski • urazy wpływające na ścięgna, mięśnie i kości (np. ścięgno Achillesa) • wrastające paznokcie

Wyłączny dystrybutor w Polsce:

ul. Wilczak 3
61-623 Poznań
tel. 61 828 06 86
fax. 61 828 06 87
kom. 601 640 223, 601 647 877
e-mail: kalmed@kalmed.com.pl
www.kalmed.com.pl

www.butydlazdrowia.pl

www.dr-comfort.pl

Creator[®]

kriotechnika

Kriokomory
stacjonarne

Kriokomory
kontenerowe

Kriokomory
mobilne

CREATOR Sp. z o.o.
54-154 Wrocław, ul. Lotnicza 37
tel. kom 605 900 177; 503 103 227
kontakt@kriokomory.pl
www.kriokomory.pl

KRIOTERAPIA

GŁÓWNE OBSZARY ZASTOSOWAŃ

Rehabilitacja ➡ Medycyna sportowa ➡ Medycyna estetyczna

ZASTOSOWANIE KRIOTERAPII

- ➡ Choroba zwyrodnieniowa stawów
- ➡ DNA
- ➡ Dyskopatia
- ➡ Fibromialgia
- ➡ Modelowanie sylwetki
- ➡ Neuralgia nerwu trójdzielnego
- ➡ Niedowłady spastyczne
- ➡ Osteoporoza
- ➡ Ostre urazy stawów i tkanek miękkich: stłuczenia, krwiaki i skręcenia stawów
- ➡ Profilaktyka zmian przeciążeniowych układu ruchu
- ➡ Przewlekłe zmiany pourazowe i przeciążeniowe mięśni i stawów
- ➡ Przyspieszenie restytucji powysiłkowej
- ➡ Reumatoidalne zapalenie stawów (RZS)
- ➡ Stwardnienie rozsiane
- ➡ Wspomaganie odnowy biologicznej
- ➡ Wspomaganie rehabilitacji po rekonstrukcji wewnątrzstawowych oraz po operacji więzadeł, ścięgien, mięśni i kości
- ➡ Wspomaganie treningu wytrzymałościowego i siłowego
- ➡ Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa (ZZSK)

Bryza 2

KREATYWNY RUCH

łagodzi bóle kręgosłupa

wyłączny przedstawiciel
DBC w Polsce

DBC - Documentation Based Care unikalna metoda terapii schorzeń układu ruchu

Programy terapeutyczne DBC wykorzystywane są w następujących schorzeniach:

- ✦ niespecyficzne zespoły bólowe kręgosłupa,
- ✦ dyskopatie,
- ✦ kręgozmyki,
- ✦ stany po urazach i operacjach kręgosłupa,
- ✦ schorzenia reumatyczne,
- ✦ schorzenia i urazy stawu barkowego,
- ✦ schorzenia i urazy stawu kolanowego.

Koncepcja DBC opiera się na dowodach naukowych – EBM (Evidence Based Medicine), a jej wysoka skuteczność, w postaci zmniejszenia dolegliwości bólowych i poprawy funkcji, potwierdzona została u 88% osób korzystających z terapii (www.dbc.fi, 2013).

Ośrodki Profilaktyki i Rehabilitacji CREATOR:

- ul. Lotnicza 37; 54-154 WROCŁAW, tel. 713 620 222; fax 713 620 242; e-mail: dbc@creator.wroc.pl
- ul. M. Kopernika 55a; 90-553 ŁÓDŹ, tel. 422 301 000; fax 422 30 001; e-mail: lodz@creator.wroc.pl

www.creator.wroc.pl

REHABILITACJA I TRENING EKSCENTRYCZNY Z EPTÉ INERTIAL SYSTEM

CO ZYSKASZ

- Profesjonalne narzędzie do rehabilitacji, prewencji urazów i treningu
- Zwiększysz siłę i masę mięśniową ćwiczącego w szybszym tempie dzięki dużemu naciskowi na ekscentrykę
- Trening Twojego podopiecznego będzie bardziej zróżnicowany i przyjemniejszy
- Dopasujesz odpowiednie ćwiczenia do dyscypliny sportowej, którą uprawia osoba, z którą pracujesz
- Uzyskasz możliwość bieżącego monitorowania postępów swojego pacjenta dzięki systemowi Encoder. Zarówno Ty, jak i pacjent będziecie wiedzieli co należy poprawić i wzmocnić
- Twój pacjent wykona ćwiczenia na różne partie mięśniowe dzięki zastosowaniu dodatkowych komponentów: wioślarza i przyrządu do przysiadów

MASZ PYTANIA? SKONTAKTUJ SIĘ:

721 12 13 14

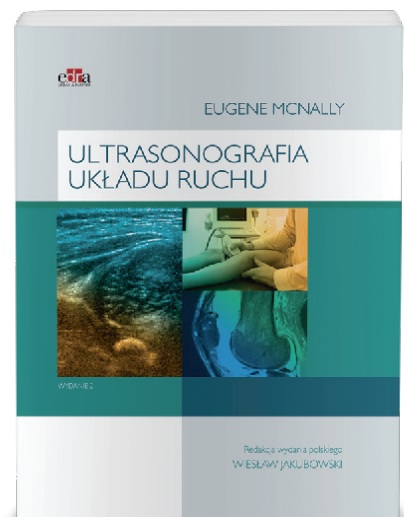
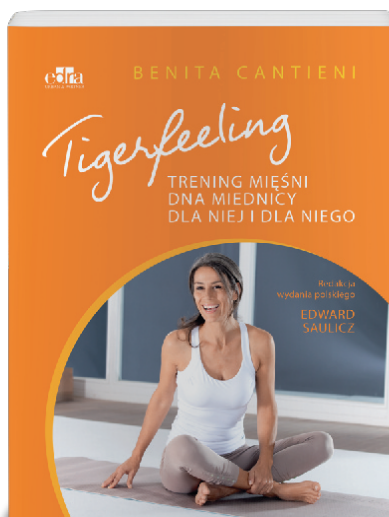
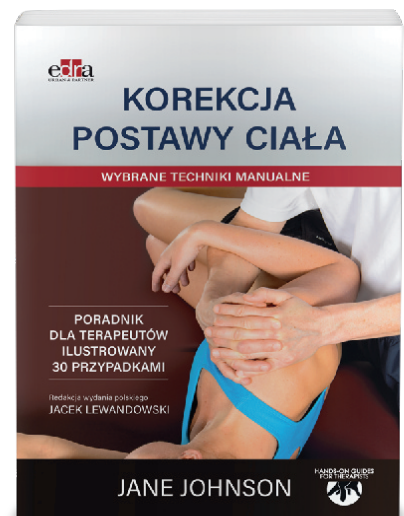
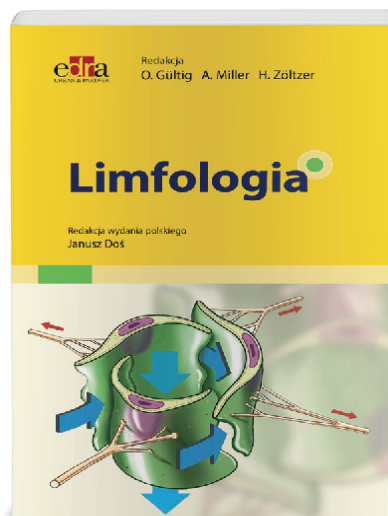
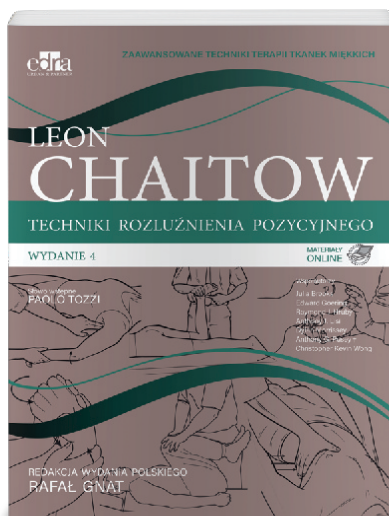
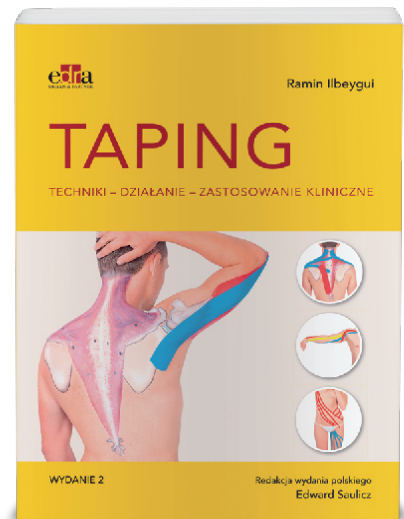
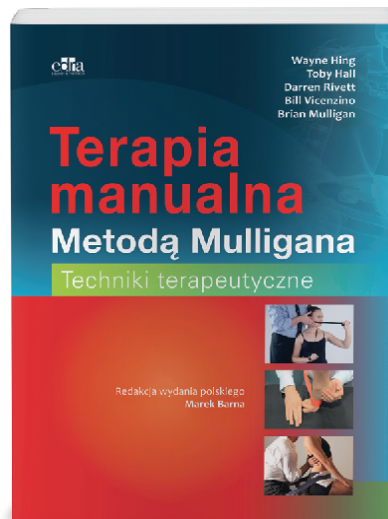

12 444 12 97

BIURO@BARDOMED.PL

WWW.BARDOMED.PL

TROMED TRAINING

program szkoleniowy

Diagnostyka
i leczenie manualne
w dysfunkcjach
stawu kolanowego

Mobilność i
stabilność -
profilaktyka
urazów
w treningu
sportowym
i fizjoterapii

Współczesne
metody leczenia
wybranych dysfunkcji
stawu skokowego
i stopy

Schorzenia
narządów
ruchu
u dzieci
i młodzieży

Mózgowe Porażenie
Dziecięce -
algorytm postępowania
diagnostyczno-
terapeutycznego

Rehabilitacja
Kardiologiczna
w praktyce

Podstawy
neurorehabilitacji
- udar mózgu

Dysfagia -
zaburzenia
połykania
w pracy
z pacjentem
neurologicznym

Podstawy
neuromobilizacji
nerwów obwodowych -
diagnostyka i
praktyczne zastosowanie
w fizjoterapii

Terapia
pacjentów
z obrzękiem
limfatycznym

Fizjoterapia
w
onkologii

Zaopatrzenie
dla osób
po urazie
rdzenia kręgowego

Zaopatrzenie
dla osób
po
udarze mózgu

Wybrane elementy
zaopatrzenia
ortopedycznego
w praktyce

Skuteczna
komunikacja z pacjentem
i jego otoczeniem

Trening
diagnostyczno-
rozwojowy
personelu medycznego

Narzędzia
coachigowe
w pracy
z pacjentem

Informacje
i zapisy

TROMED Zaopatrzenie Medyczne
93-309 Łódź, ul. Grażyny 2/4 (wejście Rzgowska 169/171)
tel. 42 684 32 02, 501 893 590
e-mail: szkolenia@tromed.pl
www.szkolenia.tromed.pl

ULTRASONOGRAFY DLA FIZJOTERAPEUTÓW

CHCESZ MIEĆ W GABINECIE?

- najlepszy, przenośny ultrasonograf b/w na świecie
- nowoczesne 128-elem. głowice
- 3 lata gwarancji
- niską cenę

CHCESZ MIEĆ?

- szybką i trafną diagnozę narządu ruchu i skutecznie dobraną terapię
- sonofeedback w leczeniu schorzeń i rehabilitacji pod kontrolą USG
- wyselekcjonowanie pacjentów już na pierwszej wizycie
(rehabilitacja czy skierowanie do szpitala)

CHCESZ IŚĆ

na profesjonalne szkolenie dla fizjoterapeutów kupując USG?

CHCESZ MIEĆ

super warunki leasingu i uproszczoną procedurę przy zakupie USG?

**NIE CZEKAJ, AŻ INNI CIĘ WYPRZEDZĄ!
JUŻ PONAD 300 FIZJOTERAPEUTÓW
NAM ZAUFALO**

HONDA 2200

Made in Japan

!
Przy zakupie USG
profesjonalne
kilkudniowe
szkolenie
GRATIS!

Atrakcyjne warunki leasingu!

03-287 Warszawa, ul. Skarbka z Gór 67/16
tel. 22 / 855 52 60, fax 22 / 855 52 61
Małgorzata Rapacz kom. 695 980 190

 polrentgen®

www.polrentgen.pl

Prekursorskie działania Edwarda Madeyskiego na rzecz rozwoju fizjoterapii, wychowania fizycznego i higieny we Lwowie w latach 1870-1906

Edward Madeyski's pioneering activities for the development of physiotherapy, physical education and hygiene in Lviv in the years 1870-1906

爱德华·马德伊斯基于 1870-1906 年间在利沃夫展开的物理治疗体育及卫生上的开创性活动

Sławomir Jandziś^{1(A,B,D,E,F)}, Ewa Puszczałowska-Lizis^{1(B,D,F)}, Maciej Łuczak^{2(B,D,F)}

¹Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny / University of Rzeszow, Faculty of Medicine

²Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu / Academy of Physical Education in Poznan

Streszczenie

Autorzy na podstawie materiałów źródłowych i nielicznych opracowań przedstawili działalność Edwarda Madeyskiego na rzecz rozwoju fizjoterapii, wychowania fizycznego i higieny we Lwowie w latach 1870–1906. Ten z wykształcenia lekarz, a z zamiłowania propagator gimnastyki, fizjoterapii, higieny, dietetyki i zdrowego stylu życia stworzył podstawy teorii wychowania fizycznego. Prezentował kierunek zdrowotno-higieniczny, był zwolennikiem „gimnastyki racjonalnej”, opublikował pierwsze polskie podręczniki do nauczania gimnastyki w szkołach. Głównym celem artykułu jest przedstawienie mało znanej działalności E. Madeyskiego w zakresie fizjoterapii jaką prowadził od 1870 r. we własnym Ortopedycznym Zakładzie Gimnastycznym we Lwowie. Leczył tam przy pomocy czynników fizykalnych (gimnastyka lecznicza, masaż, zaopatrzenie ortopedyczne) dzieci ze schorzeniami narządu ruchu, głównie ze skrzywieniami kręgosłupa. Autorzy przedstawili również działania E. Madeyskiego jako nauczyciela i popularyzatora wychowania fizycznego i higieny w Galicji na przełomie XIX i XX wieku. Jego praca dała podstawy do rozwoju teorii wychowania fizycznego, kształcenia specjalistów gimnastyki oraz działalności zakładów ortopedyczno-gimnastycznych. W uznaniu zasług za wieloletnią działalność leczniczą, pedagogiczną i naukową w 1889 r. cesarz nadał mu tytuł profesora.

Słowa kluczowe:

fizjoterapia, gimnastyka lecznicza, historia rehabilitacji

Abstract

The authors, based on source materials and a few studies, present the activities of Edward Madeyski for the development of physiotherapy, physical education and hygiene in Lviv in the years 1870-1906. This doctor, by profession, and a passionate promoter of gymnastics, physiotherapy, hygiene, dietetics and healthy lifestyle, founded the theoretical basics of physical education. He represented the health-and-hygiene school, was a supporter of "rational gymnastics", published the first Polish manuals for teaching gymnastics in schools. The main aim of the article is to present E. Madeyski's little-known activity in the field of physiotherapy which he had been practicing since 1870 in his own Orthopedic Gymnastics Center in Lviv. Therein he treated children with musculoskeletal disorders, mainly with spinal curvatures, with the help of physical factors (therapeutic gymnastics, massage, orthopedic supports). Authors also present E. Madeyski's activities as a teacher and promoter of physical education and hygiene in Galicia at the turn of the 19th and 20th centuries. His work gave rise to the development of the theory of physical education, gymnastics specialists training and the activity of orthopedic and gymnastic facilities. In recognition of his merits for many years of medical, pedagogical and scientific activity in 1889, the emperor awarded the title of professor to him.

Key words:

physiotherapy, healing gymnastics, history of rehabilitation

摘要

作者根据源材料和一些研究，介绍爱德华·马德伊斯基于 1870-1906 年间在利沃夫展开的物理治疗、体育及卫生上所进行的活动。这位热爱推广体操、理疗、卫生、营养学及健康生活方式的专业医生建立了基础体育理论，他推广健康卫生方向，是“理性体操”的拥护者，更出版了第一本波兰学校体操教学课本。此文章的主要目的在介绍鲜为人知的爱德华·马德伊斯基自 1870 年以来在利沃夫骨科体操中心所进行的理疗活动。他在那里通过物理因素（治疗体操、按摩、骨科设备）治疗患运动器官疾病的儿童，主要为脊椎弯曲。作者还介绍爱德华·马德伊斯基作为体育及卫生教师和推动者在十九及二十世纪之际所进行的相关活动。他的工作成为体育理论发展、体操专家培训及骨科-体操中心等活动的基础。皇帝于 1889 年授予教授头衔，作为对他多年来在医疗、教育和研究贡献上的认可。

关键词：

物理治疗、治疗体操、康复史

Introduction

Edward Marcelli Madeyski was born on April 24, 1832 in Stratyń nad Sanem. He was the son of Stanisław, commissioner of the Leżajsk estate, and Józefa née Stęchliński. In 1849 he graduated from high school in Rzeszów, but due to the fact that he did not pass the school leaving exam, he started medical studies as an auditor at the University of Vienna [1]. In 1858 he obtained a master's degree in surgery. After returning to Poland, he worked as an assisting doctor in the General Hospital in Lviv and then in the Hospital of Saint Lazarus in Krakow [2]. At the same time he served as a forensic doctor and also carried out widespread vaccinations against smallpox. Wanting to combine medical knowledge with the passion of gymnastics, he went to study in Saxony. He studied the physical education system implemented in German schools, as well as issues related to healing gymnastics and orthopedics. Visiting the gymnastic and orthopedic facilities he learned how to treat the musculoskeletal system using physical factors [3]. Based on the experiences he learned from travel, he wrote: *"from now on we distinguish three types of gymnastics in Germany, including the Jahn gymnastics as military one, Swiss gymnastics as medical one and Szpis gymnastics, as school one"* [4]. Until 1860 he lived and worked in Krakow, and then moved to Lviv.

E. Madeyski's activity in the Orthopedic Gymnastics Center

In 1870, in Lviv at Kurkowa 7 Str, Edward Madeyski opened the only Gymnastics and Organopathic facility in Galicia at that time [5]. A year later he published a 15-page brochure entitled Plan and purpose of the Gymnastics Center (that is Organopathic), undoubtedly in order to popularize the activity of his institution and bring the innovative methods of treatment to the society [6]. Information about the publishing house is provided by S. Kościński, and the "Sokół Gymnastics Guide", but despite the search in archives and libraries, the authors were unable to find the publishing house [7,8]. Madeyski's facility was not the first of its kind in Lviv, since on 1 January 1847, prince Leon Sapieha founded the School of Gymnastics in the capital of Galicia, and in 1856-1861 the Organopathic facility of a Hungarian physician Theodor Bakoda was active there [9, 10].

In the first years, E. Madeyski treated only outpatients. However, in 1876, due to the increasing number of applying patients, he was forced to move the facility from Kurkowa 7 to count Alfred Potocki's manor house located at Kopernika 1.13 Str. In the new premises, the facility was expanded to include the orthopedics and massage department, and a guest house for the sick, so needed for children living in distant from the capital city of Galicia places. Its name was also changed to the Orthopedic Treatment Center of MA Edward Madeyski in Lviv. The doctor-director lived with his family and the steward in the Potocki manor house, where he received patients from 2 to 4 pm and provided them with all the necessary information. The location of the facility was its great advantage: *"it lies amid a large, beautiful park, in a mansion, completely secluded, almost in the city center, but it has healthy air. Equipped with all the conveniences for 12 girls and 6 boys, it has a completely separate apartments for them"*. Children from 6 to 14

years old were admitted to the Center for permanent residence. In exceptional cases, also younger ones who were with their guardian. The patients' stay in the center was long, usually several months. The therapy was also long – ranging from 4 to 6 hours. In the moments when they were not exercising, the children were supervised by a housekeeper, and time was spent *"on playing or learning appropriate to the age and disability"*. Older children, at the parents' request and for an appropriate fee, could learn "all subjects and languages, music, hand-crafts, etc., from the prime teaching potential of the city". Fees for the stay, treatment and nursing were collected quarterly in advance and amounted to 100 zł in single rooms and 80 zł per month in shared rooms [11].

From the advertisements placed in magazines, we learn that the purpose of the Orthopedic Treatment Center of Edward Madeyski in Lviv *"is to nurture and treat those patients who, due to a curvature of the vertebral column or other defects in bone development or muscles, are at risk of handicaps and disabilities resulting in disability or loss of life"*. In the department, using gymnastics, massage and orthopedic supplies, the following diseases were treated:

1. *Any curvature of the vertebral column such as neck curvature, spinal abduction, humps, higher shoulder, higher hip, etc.*
2. *Deficiencies resulting from contraction or paralysis of individual muscles, such as neck curve, hand contraction, flat feet, etc.*
3. *Contraction of body parts or bone concretion in the joints after inflammation, so called voluntary limping, etc.*
4. *Abnormal bone shape like pectus, curvature of the shoulder, shorter leg, legs in X or O and other abnormal bones resulting from rickets* [12].

As it results from the above information, the main therapeutic profile of Edward Madeyski's facility was musculoskeletal diseases, spinal curvature and other postural defects. We find out from press advertisements and advertising brochures that the treatment method: *"of these deviations and flaws, is based on the latest orthopedic experience and is entirely free from the previously used crushing machines. Treatment is carried out with the help of therapeutic gymnastics done by two expert assistants under the supervision of the director-physician in a separate dedicated room using orthopedic appliances"*. Each patient admitted to the facility was examined by a physician and, if necessary, received appropriate orthopedic supplies, individually selected for the disease *"and all laces and orthopedic utensils, are prepared individually for the patient according to exact instructions given by the director himself"* [13].

Who were the two expert assistants mentioned above? Among the few talented precursors of modern physiotherapists employed in Edward Madeyski's facility, two figures deserve special attention. In the years 1875-1877, Edmund Cenar (1856-1913) worked as a gymnastics instructor. Outstanding teacher and activist of the Gymnastic Society "Sokol" in Lviv, author of several manuals on gymnastics [14]. Antoni Durski (1854-1908) was the second ambitious and extremely capable assistant. He worked with Madeyski since the founding of the facility until 1875. In the following years he was a gymnastics

teacher at "Sokol" in Lviv and the head of the Association of Polish Gymnastic Societies "Sokol" in Austria. He is the author of the original concept of gymnastic exercises with the division into health-rational, therapeutic and applied gymnastics [15].

E. Madeyski often used a massage for treating patients in his Center. E. Piasecki wrote in the posthumous memoirs about the fact that he was interested in healing massage and highly valued its advantages. Analyzing Madeyski's scientific achievements, he mentions a massage handbook prepared for publication. He writes that: *"several papers have not been printed, there is an extensive treatise on massage among them"* [16].

Fig. 1. Count Alfred Potocki's mansion in Lviv at Kopernika Str., where E. Madeyski's Orthopedic Center was located; Source: Ortopedyczny Zakład Leczniczy Mra Edwarda Madeyskiego we Lwowie. Lwów 19w. Biblioteka Kórnicka PAN. Sygn.. 2/3692-4 (brochure).

From the beginning of its activity Madeyski's Center provided outpatient rehabilitation for patients living in Lviv, who: *"could come to the facility for the therapeutic treatment and gymnastics every day at the appointed time"*. Some of the patients attended: *"daily gymnastics without a doctor's supervision"*. It was run behind the facility by the assistants, and the monthly cost of such treatments was 12 zlotys.

Another form of providing medical services by Edward Madeyski was also rehabilitation within the patient's environment, commonly practiced in our times. If necessary: *"I visit these people in their home and there I fix the necessary devices for them. They pay 24 zlotys per month"*[17].

The facility also provided a gymnastics school for girls and boys, where: *"everyday exercise of gymnastics takes place in the afternoon. Price per month 3zl per person"*.

The Orthopedic Center was one of the first comprehensive rehabilitation facilities in Galicia. Under Edward Madeyski's supervision, mainly children's disorders of the motor system were treated using Swedish therapeutic gymnastics, massage and orthopedic equipment for this purpose.

Activities in the field of physical education and hygiene of children and youth

Healing gymnastics was not the only Madeyski's specialty. He was a tutor and played a precursory role in educating physical education teachers. In the years 1872-1899 he worked as a gymnastics and hygiene teacher in male and female teacher seminars in Lviv. Regarding the fact that seminars educated teachers (including gymnastics), E. Madeyski's activity was of great importance for the development of school physical education in Galicia. Staff training for physical education was extremely important because on August 15, 1868, the National School Board issued an ordinance in which it recommended that: *„in the national schools throughout Galicia, gymnastics was a compulsory subject included in the curriculum"*[18]. Unfortunately, due to the lack of staff, the implementation of this regulation was impossible. The first school teaching candidates for gymnastics teachers was founded in 1871 at the "Sokol" in Lviv, where dr. Wenanty Piasecki (1832-1909) lectured on the theory and methodology of gymnastics. Madeyski also took part in the process of gymnastics teacher training by TG "Sokół". During the summer courses for teachers in 1883 and 1884 he lectured on human anatomy, physiology of movement, dietetics and history of gymnastics. He also presented selected literature on gymnastics [19].

The second center educating gymnastics teachers in Lviv was the Edward Madeyski's Center described above, in which lectures on gymnastics, massage and orthopedics were conducted by its owner. From 1873, by the decision of the National School Council, E. Madeyski's Orthopedic Treatment facility obtained the right to teach gymnastics to school youth of the city of Lviv. As K. Toporowicz writes, professional gymnastics teachers later employed in schools and "Sokół" Gymnastic Society also acquired professional qualifications there [20].

An important role in the process of educating specialists in the field of gymnastics, including therapeutic gymnastics in Galicia, was played by E. Madeyski as the head of the State Examination Commission appointed by the authorities in 1874 for the candidates for gymnastics teachers in secondary schools and teacher seminars. He served this function until his death in 1906 [21]. It should also be noted that gymnastics teachers during the summer often worked in the Galician spa and therapeutic camps, thus contributing to the development and popularization of therapeutic gymnastics.

Hygiene was another area of E. Madeyski's activity. According to E. Dolata, he made an invaluable contribution to the development of hygiene among children and youth in Galicia [22]. His work: *"Dietetyka dzieci oparta na wskazówkach przyrody. Przewodnik w zdrowym pielęgnowaniu dzieci od przyjsia na świat aż do dojrzewania"* (Children's dietetics based on the na-

ture's tips). Guide to healthy nurturing of children from coming into the world until puberty), was treated as a manual in hygiene for parents. The author emphasized the importance of movement and physical exercise for the health and proper development of children [23]. The second significant work in the field of hygiene was issued by Madeyski in 1896: "Somatologia i higiena" (Somatology and hygiene). It presents the structure and functioning of the human body and describes the factors affecting human health. It extensively discusses ways of nurturing the body, methods to prevent diseases, and ways to deal with illnesses [24].

Madeyski, as a promoter of hygiene and public health, was the founder of the first kefir plant in Lviv, for which he received a silver medal at the V Congress of Physicians and Naturalists in 1881 in Lviv. He wrote a treatise on the health properties of kefir entitled: "O kefirze. Zakład kefirowy w ogrodzie Zakładu Ortopedycznego we Lwowie" (About kefir. Kefir plant in the garden of the Orthopedic facility in Lviv) [25].

Scientific activity

In addition to medical, pedagogical, hygienic and social-educational activities, Edward Madeyski conducted extensive scientific work. He contributed to the development of Polish literature in the field of physical education and hygiene. He is the author of the first manual on gymnastics for schools: "Gimnastyka w szkołach ludowych. Instrukcja dla nauczycieli" (Gymnastics in public schools. Instructions for teachers) (Lviv, 1879) and the author of the work: "Nauka gimnastyki szkolnej: teoretyczny podręcznik dla uczniów i uczennic seminariów nauczycielskich tudzież dla nauczycieli w szkołach ludowych pospolitych i wydziałowych" (School gymnastics: theoretical manual for pupils and students of teacher seminars, as well as for teachers in public and faculty schools) (Lviv, 1890) [26, 27]. Madeyski belongs to the precursors of the theory of physical education in Poland. He represented the health and hygiene direction, he was a supporter of rational gymnastics. In his greatest work entitled: "Gimnastyka racjonalna jako część dietetyki ze stanowiska lekarskiego historyczno-krytyczne i praktycznie opracowana przez autora «Dietetyki Dzieci»" (Rational gymnastics as part of dietetics from a historical and critical medical perspective developed by the author of "Dietetics of Children"), he paid particular attention to the health values of gymnastics. He recommended to cultivate it in a rational way: „*The purpose of gymnastics is to train the body, which, if it is rational, is characterized by rational gymnastics and this one is actually called gymnastics*”. He believed that this kind of gymnastics is indispensable for all people: "studying young people, people working on books, at the offices, and even some craftsmen who have to sit the whole day in a leaning posture, physical exercises are as needed as daily bread" [28]. According to K. Hądzelek, Madeyski, assuming that only rational gymnastics is of significant health and educational importance, for the first time in our literature widely promoted the Ling's Swedish gymnastics system, considering it the most adapted to the implementation of health and educational goals, at the same time, criticizing the German gymnastics [29].

In 1889, for the overall scientific, pedagogical and organizational achievements brought by Edward Madeyski in the development of physical education, physiotherapy and hygiene, Emperor Franz Joseph I awarded him the title of professor. He died on August 17, 1906 and was buried on the Lychakiv Cemetery in Lviv [30].

Conclusions

Edward Madeyski was the author of 11 monographs and manuals and a dozen or so articles, which contributed to the development of Polish literature in the field of physical education and hygiene. He wrote the first textbooks for teaching gymnastics in schools. He is one of the promoters of a healthy lifestyle and hygiene in Galicia at the turn of the 19th and 20th centuries. He was a forerunner in the theory of physical education, a supporter of the rational gymnastics. In his innovative work: "Rational gymnastics..." he presented a modern look at physical education, emphasized its inseparable connection with the proper development of a person. He considered the health-and-development function of physical exercises as the most important one. Madeyski's views on gymnastics, who was a physician and precursor of gymnastics, are an excellent example of the fusion between medical science and the emerging studies on the physical culture. He implemented this by founding and running one of the first in the country Orthopedic Treatment Centers in Lviv. E. Madeyski's pioneering activity in Lviv in the years 1870-1906 made a significant contribution to the development of physical education, physiotherapy and hygiene in Poland.

Adres do korespondencji / Corresponding author

Sławomir Jandziś

e-mail: jandziss@o2.pl

Piśmiennictwo/ References

1. Ochendusko T. Leksykon nauczycieli i wychowanków I Gimnazjum i I Liceum w Rzeszowie urodzonych pomiędzy XVII wiekiem a 1945 rokiem. Rzeszów 2010; 117.
2. Österreichisches Biographisches Lexikon 1915–1950. Band 5, Wien 1972; 400.
3. Szarejko P. Słownik Lekarzy Polskich XIX wieku. Warszawa 1995, T. III; 286–287.
4. E. Madeyski: Nauka gimnastyki szkolnej: teoretyczny podręcznik dla uczniów i uczennic seminariów nauczycielskich tudzież dla nauczycieli w szkołach ludowych pospolitych i wydzielonych. Lwów 1890; 21.
5. Toporowicz K. Madeyski Edward. Słownik Biograficzny Wychowania Fizycznego i Sportu. Wychowanie Fizyczne i Sport 1967, 11; 107–9.
6. Madeyski E. Plan i cel Zakładu gimnastycznego (t. z. organopatycznego). Lwów 1871.
7. Kościński S. Słownik lekarzy polskich obejmujący oprócz krótkich życiorysów lekarzy Polaków oraz cudzoziemców w Polsce osiadłych, dokładną bibliografię lekarską polską od czasów najdawniejszych aż do chwili obecnej. Warszawa 1883; 304.
8. Bibliografia dzieł i rozpraw polskich o gimnastyce. Przewodnik Gimnastyczny Organ Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie 1881, 3; 24.
9. Jandziś S. Puszczalska-Lizis E. Kiljański M. Gimnastyka lecznicza w działalności zakładów gimnastycznych na ziemiach polskich przed 1914 r. Fizjoterapia Polska 2014, 1; 74–84.
10. Jandziś S. Puszczalska-Lizis E. Kiljański M. Łuczak M. Dr Teodor Bakody prekursorem szwedzkiej gimnastyki leczniczej w Polsce. Fizjoterapia Polska 2017, 3; 104–111.
11. Ortopedyczny Zakład Leczniczy Mra Edwarda Madeyskiego we Lwowie. Lwów 19w. Biblioteka Kórnicka PAN. Sygn. 2/3692-4 (broшура); 2.
12. Przewodnik Gimnastyczny Organ Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie 1881, 3; 24.
13. Przewodnik Gimnastyczny Organ Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie 1881, 1; 8.
14. Toporowicz K. Cenar Edmund. Słownik Biograficzny Wychowania Fizycznego i Sportu. Wychowanie Fizyczne i Sport 1967, T. 11; 117–119.
15. Mała Encyklopedia Sportu A-K. Warszawa 1984; 142.
16. Muzeum 1906, 2; 295–297.
17. Ortopedyczny Zakład Leczniczy Mra Edwarda Madeyskiego we Lwowie. Lwów 19w. Biblioteka Kórnicka PAN. Sygn. 2/3692-4 (broшура); 4.
18. Księga Pamiątkowa ku uczczeniu dwudziestej piątej rocznicy założenia Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie. Lwów 1892; 260.
19. Dolata E. Rozwój ruchu higienicznego w Galicji w okresie autonomicznym ze szczególnym uwzględnieniem higieny szkolnej. Rzeszów 2016; 254.
20. Toporowicz K. Polski Słownik Biograficzny. PAN. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974; 120–121.
21. Hądzelek K. Kształcenie nauczycieli wychowania fizycznego w Galicji w okresie do 1914 r. na tle rozwoju pierwszych instytucji kształcenia tychże w Europie. Wychowanie Fizyczne i Sport 1962, T. VI (2); 163.
22. Dolata E. Galicyjscy popularyzatorzy zdrowia i higieny przełomu XIX i XX wieku. Lubelski Rocznik Pedagogiczny 2016, (4); 79–95.
23. Madeyski E. Dietetyka dzieci oparta na wskazówkach przyrody. Przewodnik w zdrowym pielęgnowaniu dzieci od przyjścia na świat aż do dojrzewania. Lwów 1896.
24. Madeyski E. Somatologia i higiena – podręcznik do użytku uczniów i uczennic c. k. seminariów nauczycielskich. Lwów 1896.
25. Madeyski E. O kefirze. Zakład kefirowy w ogrodzie Zakładu Ortopedycznego we Lwowie. Lwów 1886.
26. Madeyski E. Gimnastyka w szkołach ludowych. Instrukcja dla nauczycieli. Lwów 1879.
27. Madeyski E. Nauka gimnastyki szkolnej. Teoretyczny podręcznik dla uczniów i uczennic seminariów nauczycielskich, w szkołach ludowych, pospolitych i wydzielonych. Lwów 1890.
28. Madeyski E. Gimnastyka racjonalna jako część dietetyki ze stanowiska lekarskiego historyczno-krytyczne i praktycznie opracowana przez autora „Dietetyki Dzieci”. Warszawa 1871; 5.
29. Gaj J. Hądzelek K. Dzieje kultury fizycznej w Polsce. Poznań 1997; 61.
30. Cenar E. Działalność Edwarda Madeyskiego na polu gimnastyki, Dodatek do Przewodnika Gimnastycznego „Sokół” 1907; 1.